

DOI: [10.32702/2307-2156-2021.5.4](https://doi.org/10.32702/2307-2156-2021.5.4)

УДК 351.82

*Е. В. Щепанський,
д. держ. упр., к. е. н., доцент, завідувач кафедри публічного управління та
адміністрування, Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова,
ORCID ID: 0000-0001-7404-3722*

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ВЗАЄМОДІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ ТА ПРОМИСЛОВОГО СЕКТОРА

*E. Shchepanskiy
Doctor of Science in Public Administration, PhD in Economics, Associate Professor, Head of the
Department of Public Administration and Administration of Leonid Yuzkov Khmelnytsky
University of Management and Law*

ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC MECHANISM OF INTERACTION BETWEEN THE NATIONAL ECONOMY AND THE INDUSTRIAL SECTOR

У статті обґрунтовано теоретико-прикладні засади удосконалення організаційно-економічного механізму взаємодії національної економіки та промислового сектора. Автором шляхом комплексного аналізу науково-методологічної літератури та зарубіжного досвіду визначено, що реалізація промислової політики залежить від рівня розвитку країни, особливостей країни, а також від якості інституційного середовища, в тому числі від послідовності і передбачуваності економічної політики, досконалості інституційних механізмів. Доведено, що першочерговим стратегічним завданням для досягнення мети - забезпечення розвитку національної економіки, є наявність розвиненого промислового сектора. Для ефективної взаємодії економічних та промислових процесів запропоновано організаційно-економічний механізм, який передбачає наявність державної системи узгодження розвитку промислового сектора і економіки країни в цілому.

Акцентовано увагу на тому, що в організаційно-економічному механізмі взаємодії національної економіки і промислового сектора передбачається використання трьох основних елементів, які здійснюють управлінський вплив на розвиток економічної та промислової систем: узгодження зміни приросту ВДВ промисловості і приросту ВВП економіки; узгодження динаміки якості економіки країни і якості її підсистеми - промислового сектора та зміна характеру впливу як на промисловий сектор, так і на економіку країни в цілому.

Доведено, що в Україні необхідно реалізувати концепцію реіндустріалізації в промислову політику, яка передбачає створення нових і розвиток існуючих високотехнологічних підприємств, випуск нових товарів і послуг, створення нових робочих місць, зростання продуктивності праці і в цілому зростання конкурентоспроможності промисловості та національної економіки.

Визначено, що в рамках запропонованого організаційно-економічного механізму взаємодії національної економіки та промислового сектора основними інструментами впливу є: фінансова підтримка держави у вигляді інвестицій, сприятливе інституційне середовище в державі та міжнародна сертифікація, яка розглядається як інструмент управління конкурентоспроможністю промислових товарів.

The article substantiates the theoretical and applied principles of improving the organizational and economic mechanism of interaction between the national economy and the industrial sector. The author through a comprehensive analysis of scientific and methodological literature and foreign experience determined that the implementation of industrial policy depends on the level of development, the country's characteristics, as well as the quality of the institutional environment, including the consistency and predictability of economic policy, perfection of institutional mechanisms. It is proved that the primary strategic task to achieve the goal - to ensure the development of the national economy, is the presence of a developed industrial sector. For effective interaction of economic and industrial processes, an organizational and economic mechanism is proposed, which provides for the existence of a state system of coordination of the development of the industrial sector and the economy as a whole.

Emphasis is placed on the fact that the organizational and economic mechanism of interaction between the national economy and the industrial sector provides for the use of three main elements that have a managerial impact on the development of economic and industrial systems: coordination of the dynamics of the quality of the country's economy and the quality of its subsystem - the industrial sector and change the nature of the impact on both the industrial sector and the economy as a whole.

It is proved that in Ukraine it is necessary to implement the concept of reindustrialization in industrial policy, which involves the creation of new and development of existing high-tech enterprises, production of new goods and services, job creation, productivity growth and overall competitiveness of industry and the national economy.

It is determined that within the proposed organizational and economic mechanism of interaction between the national economy and the industrial sector the main instruments of influence are: financial support of the state in the form of investments, favorable institutional environment in the state and international certification.

Ключові слова: *механізми державного управління; організаційно-економічний механізм; взаємодія; економічна політика; промислова політика; національна економіка; промисловий сектор.*

Keywords: *mechanisms of public administration; organizational and economic mechanism; interaction; economic policy; industrial policy; national economy; industrial sector.*

Постановка проблеми. В сучасних умовах розвитку національної економіки України пріоритетним напрямом має стати підвищення ролі промислового сектора серед інших секторів економіки і активізація технологічного розвитку господарюючих суб'єктів.

Постановка такої мети в рамках Національних векторів розвитку держави ставить перед дослідниками промислового сектора завдання з пошуку стратегій розвитку, способів підвищення темпів зростання, напрямів технологічного переозброєння. Важливою складовою вирішення поставлених завдань повинна стати ефективна промислова політика, а також наявність механізмів взаємодії промислового і економічного розвитку.

Вивчення позитивного досвіду проведення промислової політики в технологічно розвинених країнах світу, а також досвіду країн, що розвиваються у використанні промислового сектора для розвитку економіки дозволяє стверджувати, що вдосконалення організаційно-економічних механізмів розвитку є найважливішим напрямом підвищення ефективності як промисловості, так і економіки країни в цілому. Оцінка динаміки економіко-технологічної якості промислового сектора і порівняння її з економіко-технологічними процесами в економіці країни підтверджує об'єктивну необхідність використання спеціального організаційно-економічного механізму взаємодії розвитку промислового сектора і економіки в

цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та практичні аспекти трансформації промислової політики і промислового сектора в умовах глобалізації та змін умов світової економіки присвячені роботи вітчизняних і зарубіжних авторів, таких як: П. Вельфенс, І.М. Гольдштейн, Ю. фон Зоден, О.І. Амоша, В.М. Геєць, Ю.В. Кіндзерський, Л.І. Федулова, А.А. Чухно та інші. Розробці питань механізмів державного регулювання промисловості і промислової політики, різних аспектів її реалізації присвячені праці таких зарубіжних та українських вчених, як В. Вітт, Р.С. Грінберг, В.В. Ивантер, В.П. Александрової, Є.І. Бойка, М.С. Герасимчука, М.І. Долішнього, І.Р. Михасюка, М.Г. Чумаченка тощо. Але поряд з тим, вимагають свого дослідження і вирішення питання удосконалення механізмів державного регулювання напрямів взаємодії національної економіки та промислового сектора в контексті європейської інтеграції України.

Метою статті є обґрунтування теоретико-прикладних засад удосконалення організаційно-економічного механізму взаємодії національної економіки та промислового сектора.

Виклад основного матеріалу. Глобальна економічна криза, що загострила цілий ряд економічних проблем, вивела на перший план питання пов'язані з розробкою і реалізацією державної промислової політики.

Аналіз міжнародного досвіду показує, що реалізація промислової політики залежить від рівня розвитку країни, часу проведення та особливостей країни. При цьому ефективність проведених заходів безпосередньо залежить не тільки від застосовуваних інструментів, але і від якості інституційного середовища, в тому числі від послідовності і передбачуваності економічної політики, досконалості інституційних механізмів [1]. Тобто, важливо не тільки те, що і чому потрібно робити, але і те, як і в якому інституційному середовищі це потрібно робити. На нашу думку, вихід економіки на рівень групи найрозвиненіших країн зможе забезпечити узгодженість економічної і промислових політик, а також ефективні заходи технологічного розвитку інституційного середовища.

Для забезпечення розвитку національної економіки необхідним є наявність розвинутого промислового сектора. Першочерговим завданням для уряду стає розвиток промисловості. Друге завдання - забезпечення попиту на вироблену продукцію промисловості, так як розвиток промислового сектора неможливий без попиту на промислову продукцію з боку економіки. Забезпечення (створення або стимулювання) попиту на продукцію, вироблену промисловістю, - завдання, вирішення якого має бути синхронізоване із завданням розвитку промислового сектора країни.

Вирішення завдання прискорення технологічного розвитку вимагає системного поділу, а потім узгодження цілей і завдань розвитку промислового сектора економіки і економіки в цілому. Економічна політика вирішує пріоритетні завдання: соціальні, екологічні, культурні, інфраструктурні. Базова мета промислової політики - технологічне забезпечення економічного зростання і прискорення економічного розвитку.

Для ефективної взаємодії цих двох процесів пропонуємо застосовувати організаційно-економічний механізм, який передбачає наявність державної системи узгодження розвитку промислового сектора і економіки країни в цілому. Завданнями цієї системи є: оцінка поточного стану національної економіки і промислового сектора; обґрунтування коригуючих впливів; розробка заходів, що забезпечують узгодження процесів розвитку промислового сектора і економіки. У даному випадку, завдання держави - забезпечити максимальну ефективність економічної та промислової політик, в значній мірі, завдяки їх взаємодії.

В організаційно-економічному механізмі взаємодії національної економіки і промислового сектора передбачається використовувати три елементи управлінських впливів спрямованих на розвиток економічної та промислової систем:

1. Узгодження зміни приросту ВДВ промисловості в розрахунку на одного зайнятого в промисловому секторі і приросту ВВП економіки в розрахунку на одного зайнятого в країні;
2. Узгодження динаміки якості економіки країни і якості її підсистеми - промислового сектора;
3. Зміна характеру впливу як на промисловий сектор, так і на економіку країни в цілому при отриманні сигналу про виникнення кризової ситуації в економічній системі, а також орієнтація на досягнення цільових значень макро- і мезоконстант.

Удосконалену структурну модель організаційно-економічного механізму взаємодії національної економіки і промислового сектора представлено на рис. 1.

Рис. 1. Структурна модель організаційно-економічного механізму взаємодії національної економіки та промислового сектора в рамках промислової політики

Для ефективного застосування управлінських впливів на розвиток економічної і промислової систем необхідно використовувати спеціальні механізми і процедури вдосконалення інституційних механізмів, що визначають ефективність функціонування економічної системи. До них відносяться законодавча система, судова система, правоохоронна система, адміністративна система, а також інститут ринку.

Складові елементи організаційно-економічного механізму:

- 1) підсистема оцінки якості: оцінка можливостей підвищення економіко-технологічної якості економіки і промислового сектора;
- 2) підсистема моніторингу динаміки розвитку: узгодження динамік розвитку промислового сектора та національної економіки, розробка заходів інституційного розвитку;
- 3) підсистема орієнтирів розвитку: орієнтація на досягнення встановлених макро- і мезоконстант розвитку;
- 4) національна економіка;
- 5) промисловий сектор економіки країни;
- 6) економічна політика країни;
- 7) промислова політика країни, що включає три послідовних етапи: реіндустріалізація і підвищення конкурентоспроможності національної промислової продукції на світовому ринку продукції високого ступеня переробки, створення нових і відтворення конкурентоспроможних технологічних платформ, монополізація технологічних ніш.

Підсистема «Оцінка якості» вирішує завдання оцінки економіко-технологічного якості територіальних, галузевих і індивідуальних суб'єктів економіки; аналізу динаміки якості економіки і обґрунтування прогнозу; обґрунтовує короткостроковий прогноз динаміки територіальних, галузевих і індивідуальних суб'єктів розвитку економіки.

Підсистема «Моніторинг динаміки розвитку» аналізує тенденцію розвитку економіки і промислового сектора, в тому числі ефективність інститутів, що впливають на економічний розвиток, на основі зміни приросту ВДВ промисловості в розрахунку на одного зайнятого в промисловості і приросту ВВП економіки в розрахунку на одного зайнятого в країні.

Підсистема «Орієнтири якості» проводить діагностику кризових явищ в економіці і промисловості, оцінку рівня досягнень планових значень макро- і мезоконстант розвитку, коригування орієнтирів, встановлених для мікроекономічного рівня.

Головне завдання описаної вище моделі - фіксація зв'язків елементів системи, що вимагають

узгоджених управлінських (регулюючих) дій. В її основі лежать кількісні співвідношення розвитку економіки країни і промислового сектора.

Дана модель заснована на базі концепції «макроорієнтованого планування технологічного розвитку», яка дозволяє досягти ефективного розподілу ресурсів в системі державного регулювання промислового розвитку [2]. Завданням держави стає визначення орієнтирів, методології та стимулів розвитку для компаній, а підприємства використовують свої ресурси і компетенції в процесі створення і використання технологій. В результаті орієнтири на мікрорівні сприяють досягненню орієнтирів на макрорівні.

В рамках запропонованого організаційно-економічного механізму взаємодії національної економіки та промислового сектора основний інструмент впливу - це фінансова підтримка держави у вигляді інвестицій. Статистика показує, що частка промислового сектора в загальному обсязі ВВП скорочується, проте саме промисловий сектор має високий потенціал для розвитку інших секторів економіки. Тому доцільно оцінювати важливість сектора не через вартісний об'ємний показник, а через вимір якості системи. І при розподілі інвестицій ключовим орієнтиром має стати критерій якості. Тобто, ключовим аспектом в запропонованому механізмі - взаємодія на основі оцінки зростання якості і можливого прискорення розвитку двох систем, яку можуть забезпечити інноваційні проекти за рахунок виділених фінансових коштів. Дослідження довели, що економіка зростає швидше, якщо має більш високу економіко-технологічну якість.

Пропонуємо наступний алгоритм роботи підсистеми оцінки економіко-технологічної якості:

1. Виявлення корпорацій і галузей промисловості, найбільш перспективних для раціоналістичного розвитку;
2. Виявлення корпорацій і галузей промисловості, найбільш перспективних для евристичного розвитку;
3. Виявлення всередині корпорації підприємств, найбільш перспективних для реконструкції в майбутньому;
4. Визначення орієнтирів економіко-технологічної якості підприємств, що реконструюються;
5. Визначення максимального обсягу фінансування корпорацій і галузей, економічно ефективного для їх раціоналістичного розвитку;
6. Обґрунтування типу розвитку (раціоналістичний або евристичний), який був реалізований всередині корпорації або галузі;
7. Прогнозування зміни продуктивності корпорації або галузі при збільшенні їх виробничих фондів за рахунок раціоналістичного розвитку.

В сучасних умовах економічної ситуації в Україні, важливо реалізувати концепцію реіндустріалізації в промислову політику. Реіндустріалізація економіки передбачає створення нових і розвиток існуючих високотехнологічних підприємств, випуск нових товарів і послуг, створення нових робочих місць, зростання продуктивності праці і в цілому зростання конкурентоспроможності промисловості та національної економіки. Вона відображається в прискоренні технологічного розвитку економіки, в модернізації діючих виробництв на базі принципово нових технологій і в створенні нових високотехнологічних галузей і виробництв.

В світовій економічній практиці відомими є механізми динамічної оптимізації розвитку, які захищені від прийняття управлінським державним органом малоефективних рішень, як мінімум, що викликані людським фактором. Але цей механізм повинен використовуватися тільки в умовах нормального розвитку економіки. У передкризовій економічній ситуації повинні використовуватися інші механізми, зокрема, як власне технологічного розвитку, так і взаємодії сфер промисловості і економіки. При цьому, повинні змінюватися фінансові важелі розвитку як за обсягом коштів, що йдуть в економіку, так і за умовами їх отримання виробниками. Обидва механізми пов'язані зі змінами діяльності фінансових інститутів держави.

Промислова політика країни пов'язана з визначенням пріоритетних галузей. При виборі пріоритетних галузей доцільно використовувати наступні критерії:

- широта зв'язків галузі з іншими галузями, оцінка її важливості для майбутнього країни;
- плановані темпи зростання продуктивності праці;
- можливі масштаби розвитку локального і глобального ринків збуту;
- внесок в забезпечення зростання економіки на основі створеного попиту;
- використання накопиченого капіталу;
- підтримка технологічного прогресу.

Досвід розвинених країн показує, що для розвитку інновацій більше сприяє загальне сприятливе інституційне середовище в державі, розвинена система кредитування, помірне оподаткування, якісна система освіти, ніж безліч великих і дрібних пільг і преференцій в частині податків, митного регулювання та ін. Держава повинна систематично розвивати відсутні елементи інституційного середовища (державно-приватні партнерства, мережеві спеціалізовані інформаційні системи на національному та регіональному рівні; державні рамкові програми наукових досліджень тощо). Важливо відзначити, що зміни інституційного інноваційного середовища відбувається поступово з урахуванням особливостей розвитку господарського устрою.

Одним з інструментів управління конкурентоспроможністю промислових товарів є міжнародна сертифікація. Вона є важливою частиною інвестиційних та інноваційних процесів, сприяє підвищенню конкурентоспроможності та капіталізації, є одним з основних інструментів нетарифного регулювання, підвищення якості робіт і послуг, а також безпеки. Сертифікація усуває бар'єри між країнами, реально інтегрує їх, знижує і розподіляє витрати і ризики [3].

Висновки. До ключових параметрів сучасної промислової політики України можна віднести наступні два провідні напрями. По перше, прийняття рішень в умовах глобалізації світової економіки, зростання економічної відкритості та міжнародної конкуренції. По друге, залишається завдання стимулювання зростання конкурентоспроможності національних виробників шляхом підтримки пріоритетних підприємств і галузей. Крім того, змінюється загальний характер економіки - вона стає більш орієнтованою на попит і більш наповненою цифровими технологіями, тому при реалізації промислової політики доцільно впроваджувати нові цифрові технології.

Запропонований організаційно-економічний механізм взаємодії економічного і промислового розвитку, заснований на кількісному співвідношенні розвитку промисловості і економіки, оцінці критерію якості і системі орієнтирів розвитку повинен повною мірою сприяти забезпеченню досягнення загальноекономічних цілей країни.

Список літератури.

1. Идрисов Г. И. Промышленная политика России в современных условиях. М.: Изд-во Ин-та Гайдара, 2016. 160 с.
2. Костин А.В. Инструменты макроориентированного планирования технологического развития интегрированных промышленных структур: автореф. дисс. ... канд. экон. наук: 08.00.05. Москва, 2018. 27 с.
3. Итоги конференции «Мировые тенденции и практика, цели и задачи государств-участников СНГ в глобальной конкуренции», Москва, 2007. URL : <http://www.appraiser.ru/default.aspx?ContId=400&Id=1307&SectionId=7>.

References.

1. Idrisov, G.I. (2016), *Promyshlennaja politika Rossii v sovremennyh uslovijah* [Industrial policy of Russia in modern conditions], Izd-vo In-ta Gajdara, Moscow, Russia.
2. Kostin, A.V. (2018), "Instruments for macro-oriented planning of technological development of integrated industrial structures", Abstract of Ph.D. dissertation, Economy, Moscow, Russia.
3. appraiser.ru (2007), "World trends and practice, goals and objectives of the CIS member states in global competition", available at: <http://www.appraiser.ru/default.aspx?ContId=400&Id=1307&SectionId=7> (Accessed 15 April 2021).

Стаття надійшла до редакції 20.05.2021 р.